

חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת כ

דף פ'

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- א **עזר ללימוד הר"ן** - להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- ב **קושיות פשוטות** - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- ג **עומק הדף** - להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- ד **הלכות הדף** - נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- ה **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

דף פ:

גמ', ושבועה שלא ארחץ

קושיא:

יש לעיין, אם כן מהו פירושו של לשון 'אם לא ארחץ'.

תירוץ:

הרש"ש (ד"ה ושבועה) כתב, דמצינו בכמה מקומות דלשון 'אם' פירושו 'או', ולכן יש לפרש המשנה, 'או' שבועה לא ארחץ. [וע"ע בפרשת נדרים (ד"ה ושבועה) ובקרבן נתנאל (אות ז) שפירושו בדרכים אחרים].

גמ', ואי אמרת כי לא רחצה איכא ענוי ביוה"כ כי רחץ ליחייב כרת

קושיא:

הקשה הג"ר מאיר אריק בספר טל תורה (ד"ה ואי אמרת), למה לא מקשה הגמ' מדין קישוט, דמבואר במתני' דגם בזה סובר רבנן דיש בו עינוי נפש, והרי קישוט מותר לגמרי ביום הכיפורים. והניח בצ"ע.

גמ', ואי אמרת כי לא רחצה איכא ענוי ביוה"כ כי רחץ ליחייב כרת

קושיא:

העיר השלמי נדרים (לר"ן ד"ה אלא), מה היא קושיית הגמ', הלא אפשר לתרץ בפשיטות, דיום הכיפורים הוא רק יום אחד, והרי יתכן דגם רבנן מודו דמניעת רחיצה ליום א' אין בה עינוי, לפי מסקנת הגמ' דפליגי ר' יוסי ורבנן ברחיצה לעולם, [עי' בר"ן (ד"ה אלא)].

תירוץ:

תירץ השלמי נדרים, דמבואר דלמסקנא נקטה הגמ' דפליגי ר' יוסי ורבנן בין ברחיצה לעולם ובין ברחיצת יום אחד, דבשניהם סובר ר' יוסי דליכא עינוי נפש ורבנן סברי דאיכא עינוי נפש. וכן כתב בביאור הגר"א לשו"ע (יו"ד סי' רלד אות קטו). [ועיי"ש עוד בשלמי נדרים שהביא עוד תירוץ לקושיא זו].

גמ', ר' יוסי אומר כביסתן קודמת לחיי אחרים

קושיא:

תמהו רבים, היאך יתכן לומר שכביסתם של בני העיר קודמת לחיי נפש ממש של אחרים.

תירוץ:

בספר הפלאה (סי' פ סעי' יב בקו"א) תירץ, דלא איירי בציור של סכנת נפשות לאחרים, אלא איירי בציור דיש להם מים, אך טירחא גדולה וצער היא להם להביא מים ממקום רחוק, ובזה סובר ר' יוסי דצער דכביסה דבני העיר עדיף מצער הבאת מים של אחרים. [וע"ע בחזון יחזקאל (ב"מ יא, יג), ובית שמואל (אהע"ז סי' פ ס"ק טו) שתירצו בדרכים אחרים]. [ועי' בדברינו בעומק הדף].

דף פא.

גמ', האי ערבוביתא דרישא מתיא לידי עורא

קושיא:

יש לעיין, מדוע פגם בראש ובשערות גורם לסימוי עינים.

תירוץ:

הרא"ש (ד"ה דאמר) ביאר על פי הגמ' בב"ב (טז.), שאלמלא ב' שערות יונקות מגומא אחת [כלומר ממקום אחד בראש האדם] מחשיכות מאור עיניו של אדם, הרי מבואר שמאור העינים יונקות כוחם מראש ושערות האדם. וממילא מובן שפגם בראש ובשערות גורם לסימוי עינים.

גמ', ר' אשי אומר משום דקרו לאינשי חמרי

קושיא:

יש לעיין, מה היא כוונתם של ת"ח דקרו לאינשי 'חמרי', וגם למה נענשו על כך שבניהם אינם בני תורה.

תירוץ:

המהרש"א (ד"ה דקרו) ביאר, דכוונת הת"ח היא, דסתם בני אדם אינם ראויים מצד טבעם לחכמה, כמו חמור שאינו שייך כלל לחכמה, ולפיכך נענשו מדה כנגד מדה, שלא זכו בניהם להיות בני תורה, כדי להראות שאע"פ שהבנים ראויים לחכמה מצד טבעם, כמו אביהם שהם חכמים, אעפ"כ לא זכו הבנים להיות חכמים. [וע"ע בקרן אורה (ד"ה מפני) שביאר באופן אחר].

גמ', דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו

קושיא:

הקשה התורת חיים (ב"מ פה:), למה נתקשו בטעם החרבן, הלא מפורש בספר ירמיה בכמה מקומות שחורבן הבית בא על עבירות חמורות שבידם.

תירוץ:

תירץ התורת חיים, דאין הכי נמי, החרבן בא על עבירות חמורות שבידם, אך מ"מ נתקשו חכמים ונביאים, היאך הגיע הדבר לידי כך שעברו כלל ישראל על עבירות חמורות, הלא לימוד התורה מגנת מעבירות, והשיב הקב"ה, שלימוד תורתם לא היתה בשלימות, ותורה כזו אינה מגנת מעבירות. וכן תירץ הג"ר איצילא פטרברגר בכוכבי אור (עמ' יט).

גמ', שאין מברכין בתורה תחלה

קושיא:

מקשים העולם, למה נענשו כל כך משום ביטול מצות ברכת התורה, שלכאורה אינו איסור חמור עד כדי כך לינעש בחורבן הבית. [ועי' בר"ן (ד"ה דבר) בשם ר' יונה].

תירוץ:

המהרש"א הביא בשם הרמב"ם בתשובות (סי' קלה) לבאר, שאין כוונת הגמ' שביטול מצות ברכת התורה, [כפירוש הר"ן], אלא הכוונה, שהניחו עמי הארץ לעלות לברך על התורה קודם לתלמידי חכמים, ויש בזה בזיון גדול לתורה, ולפיכך נענשו. [וע"ע בחי' חת"ס (ד"ה שלו), ובבן יהוידע (ד"ה ואפשר) שביארו בדרכים אחרים]. [ועי' בדברינו בעומק הדף].

גמ', שאין מברכין בתורה תחלה

קושיא:

העירו רבים, שלכאו' מוכח מכאן שברכת התורה נתקנה קודם אנשי כנסת הגדולה, דחזינון מכאן שנתקנה קודם החורבן, וכבר נחלקו האחרונים אם ברכת התורה היא דאורייתא או דרבנן [עי' במשנ"ב ריש סי' מ"ז], ולכאו' מוכח מכאן כמ"ד דאורייתא.

תירוץ:

בשאגת אריה (סי' כד) דחה הראיה, דיש לומר דאע"פ דברכת התורה נתקנה ע"י אנשי כנסת הגדולה, מ"מ יתכן שהם לא תקנו אלא נוסח הברכה, אבל עצם חובת הברכה נתקנה קודם לכן.

דף פ

תוכן הענינים

- א. קושיית רעק"א בענין נדר על תנאי
- ב. שיטת הר"ר יונה המובא בר"ן
- ג. אם איסור רחיצה ביוה"כ הוא מדאורייתא
- ד. ביאור שיטת ר' יוסי דכביסת בגדים קודמת לחיי אחרים

א) קושיית רעק"א בענין נדר על תנאי

התורה הנלמד מפרשת בני גד ובני ראובן, שיש כח לתנאי להחיל דינים, משא"כ בנדרים תנאי מועיל מטעם אחר, מדין 'האדם בשבועה', דשבועות ונדרים חלים כפי דעת האדם, ולכן אם דעת הנודר הוא בדרך תנאי, הנדר חל כפי דעתו.

ד. על פי זה מיושב

עפ"י תירץ הגר"ח, דלענין נדרים לא אמרינן הכלל של מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, דכלל זה שייך רק בתנאי דמהני משום פרשת התנאים הנלמדת מבני גד ובני ראובן, משא"כ בתנאי בנדר דמהני מטעם אחר לגמרי. [ועי' בחי' הגרי"ז (ריש הל' נזירות) ובחי' ר' שמואל (סי' ו) שהאריכו ביסודו של הגר"ח].

ה. הערת ר' שמואל

בחי' ר' שמואל (סי' ו) העיר, שיש בדברי הגר"ח חידוש גדול, דהנה דין 'האדם בשבועה' מצינו באופן שבשעת הנדר יש איזה חסרון וטעות בדעת האדם, כגון בנדרים שגגות, משא"כ לענין תנאי, שאין חסרון בדעתו בשעת הנדר, דדעתו תלויה על דבר שעתיד לבוא, וחידוש גדול הוא לומר דגם כה"ג הנדר תלוי בדעתו מדין 'האדם בשבועה'.

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מאריכה לבאר כוונת המשנה באשה שנדרה 'אם ארחץ', מה הוא לשון הנדר, והגמ' מבארת, שנדרה על תנאי, כגון שאמרה 'קונם הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ', או 'הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום', עיי"ש כל הסוגיא. ומבואר בסוגיין דין חדש, שיכול אדם לעשות נדר על תנאי.

ב. קושיית רעק"א

רעק"א בגליון הש"ס במסכת נזיר (יא.) הקשה קושיא גדולה, היאך אפשר לעשות נדר על תנאי, הלא כלל גדול הוא 'כל מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי' כמבואר בגמ' כתובות (עד.), והרי נדר מילתא דליתא בשליחות הוא כמבואר בתוס' בנזיר (יא.). [ועי' בספר בנין נחום (בענין נדר על תנאי) מה שתירץ הג"ר נחום פרצוביץ לקושיא זו].

ג. יסודו של הגר"ח

בחי' הגר"ח על הש"ס (נזיר יא.) תירץ, שיש חילוק גדול בין דין תנאי בשאר דברים לבין דין תנאי בנדרים. בשאר דברים דין תנאי הוא חידוש

ב) שיטת הר"ר יונה המובא בר"ן

ג. רבינו ירוחם בשם הר"ר יונה

אולם עי' בש"ך (יו"ד סי' רלד ס"ק מה) בשם רבינו ירוחם שהביא שיטת הר"ר יונה באופן אחר קצת, דהזכיר רק הא דצריך להיות בעצם התנאי עינוי נפש, ולא הזכיר דה"ה אם קשה ליזהר בתנאי, ודייק הש"ך, דר' ירוחם סובר דלפי הר"ר יונה אף אם קשה ליזהר בתנאי אינו יכול להפך אם ליכא בעצם התנאי עינוי נפש. [ועיי"ש עוד בש"ך שהביא שיטת הרמב"ם דלא ס"ל כלל כמו הר"ר יונה].

ד. חקירה בשיטת הר"ר יונה

בספר הפרת נדרים (עמ' עב) ביאר יסוד המחלוקת בין הר"ן ורבינו ירוחם בשיטת הר"ר יונה, דתלוי במה שיש לחקור בעיקר שיטת הר"ר יונה דצריך להיות עינוי נפש בעצם התנאי, האם זהו משום דבלא"ה לא מקרי נדרי עינוי נפש, כיון דכעת ליכא עינוי נפש, או משום דא"א

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מאריכה לבאר הציור המובא במשנה (עט.) 'אם ארחץ', דמשמע דלא אסרה הנאת רחיצה, אלא נדרה על תנאי שאם תרחץ שוב תאסר באיזה דבר, ומסיק הגמ', דאירי כגון דאמרה 'הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום', דר"י יוסי סובר דמניעת רחיצה לא מקרי עינוי נפש ורבנן סברי דמניעת רחיצה מקרי עינוי נפש, עיי"ש כל הסוגיא.

ב. הר"ן בשם הר"ר יונה

הר"ן (ד"ה ור"י) הביא בשם הר"ר יונה לבאר, דסוגיין אזלא כשיטת רבנן (פט): דסברי דיש להפך נדר דלא חל עד שיתקיים התנאי, אך זהו רק אם יש בעצם קיום התנאי עינוי נפש [או דברים שבינו לבינה], או שקשה ליזהר בתנאי, עיי"ש בר"ן שהביא קושיית הר"ר יונה על הגמ' ותירוצו עפ"י הנ"ל. [ועי' ברשב"א (ד"ה ור"י) שתירץ באופן אחר].

להפך נדר קודם שיחול אלא אם כן עומד הנדר לחול, ורק אם יש בתנאי עינוי נפש יכול להפך, משום דנחשב נדר שעומד לחול.

ה. יסוד המחלוקת

על פי זה ביאר בספר הפרת נדרים, דהר"ן נקט כצד השני הנ"ל, ולכן

ס"ל דאף אם אין בתנאי עינוי נפש, מ"מ אם קשה ליזהר בתנאי יכול להפך, כיון דעומד הנדר לחול, משא"כ רבינו ירוחם נקט כצד הראשון הנ"ל, ולכן ס"ל דאף אם קשה ליזהר בתנאי א"א להפך, כיון שכעת ליכא עינוי נפש, ולא מקרי נדרי עינוי נפש.

ג) אם איסור רחיצה ביום הכיפורים הוא מדאורייתא

שיטה זו צ"ע מסוגיין, כנ"ל. ועי' בקרן אורה (ד"ה ופסק) שביאר, דהרמב"ם סובר שיש בזה מחלוקת הסוגיות, והגמ' ביומא נקטה שרחיצה נכללת במצות תענו את נפשתיכם, דלא כגמ' דידן.

ד. קושיא מדין מלך וכלה

בשיטמ"ק (שם) הקשה על שיטת הרמב"ם מהא דקתני במשנה ביומא (ריש פ"ח) דמלך וכלה מותרים לרחוץ פניהם ביוה"כ, דהיאך הקילו חז"ל באיסור דאורייתא. ועי' בתוס' ישנים (יומא עג:) שביאר, דדוקא רחיצת כל גופו אסור מן התורה, משא"כ רחיצה הפנים אינה אלא איסור דרבנן ולפיכך הקילו חז"ל בזה למלך וכלה.

ה. קושיית העמק ברכה

בספר עמק ברכה (דיני יוה"כ אות א) הקשה, למה לא נאסר גם רחיצת הפנים מן התורה מדין חצי שיעור דאסור מן התורה. ותירץ, דרחיצת מקצת הגוף חסר לא רק בשיעור האיסור, כמו אכילת חצי זית של בשר ונבילה, אלא חסר בכל עיקר הנאת הרחיצה, דהנאת רחיצה מקצת גופו היא הנאה אחרת לגמרי מרחיצת כל גופו.

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מקשה על שיטת רבנן דסברי מניעת רחיצה נחשב עינוי נפש, אם כן אמאי ליכא עונש כרת למי שרוחץ ביום הכיפורים, הא זה נכלל במצות 'תענו את נפשתיכם'. ומתרתת הגמ', דגבי יוה"כ לא אסרה התורה אלא עינוי הניכר לכל כמו עינוי דרחיצה ושתיה, משא"כ עינוי דרחיצה דלא ניכר לכל.

ב. ראית השיטמ"ק

בשיטמ"ק (ד"ה גבי נדרים) כתב דמוכח מסוגיין, דאיסור רחיצה ביום הכיפורים אינה מן התורה אלא רק מדרבנן, דהא אינה נכללת במצות תענו את נפשתיכם. וכן כתבו התוס' (ד"ה ורמיניה), דאיסור רחיצה ביוה"כ הוא רק מדרבנן, עיי"ש ראייתם לזה. וכן היא דעת התוס' ביומא (עז.) והרא"ש שם (פ"ח סי' א).

ג. שיטת הרמב"ם

אולם שיטת הרמב"ם (הל' שביתת עשור פ"א ה"ה) היא דאסור מן התורה לרחוץ ביום הכיפורים. וכן כתב החינוך (מצוה שיג). וכמובן

ד) ביאור שיטת ר' יוסי דכביסת בגדים קודמת לחיי אחרים

נפשות לאחרים, אלא במצב של ספק סכנה, ואין חיוב על האדם לצער את עצמו כדי להציל אחרים מספק סכנה.

ד. שיטת הרמב"ם

על פי יסוד הנ"ל ביאר הבית שמואל שיטת הרמב"ם המובא בשו"ע (שם סעי' יב), דאשה שרוצה לאכול דבר שיש בו ספק סכנה לולד, אין הבעל יכול לכופה שלא לאוכלו, משום שאין אדם מחוייב לצער את עצמו כדי להציל אחרים מספק סכנה. [אך העיר הבית שמואל, אמאי פסק הרמב"ם כשיטת ר' יוסי בזה ודלא כשיטת רבנן, עיי"ש].

ה. עוד מהלך

הרבה אחרונים [הפלאה (אהע"ז שם בקו"א), אג"מ (יו"ד סי' קמה), חזון יחזקאל (ב"מ פי"א הי"ג), תפארת ישראל (פאה פ"א מ"א)] ביארו שיטת ר' יוסי בדרך אחר, דלא איירי במצב של סכנה ממש לאחרים, שלא יהיה להם שום מים לשתיה, אלא איירי במצב של צער, שיהיה להם מים מועטים, ובה"ל ס"ל לר' יוסי דצער דכביסת בני העיר עדיף מצערא דמיעוט מים לשתיה.

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה מברייתא, דפליגי ר' יוסי ורבנן לענין מעיין של בני העיר היוצא מן העיר, דר' יוסי סובר כביסת בגדיהם של בני העיר קודמת לחיי אחרים, ורבנן סברי דחיי אחרים קודמין לכביסתן. ומכאן מקשה הגמ' סתירה לדברי ר' יוסי במתני' דרחיצה אין בה עינוי נפש, עיי"ש כל הסוגיא.

ב. תמיהת האחרונים

תמהו הרבה אחרונים, היאך יתכן דס"ל לר' יוסי דכביסת בגדים של בני העיר קודמת לחיי אחרים, הרי פשיטא דצערא דגופא אינה דומה לחיי נפש ממש. [ועי' בבאר היטב (אהע"ז סי' פ ס"ק יד) דתירץ דמוניעה מכביסת בגדים אינה צערא בלבד, אלא יש בה חיי נפש ממש, על פי הגמ' לקמן (פא.) עיי"ש].

ג. תירוצו של הבית שמואל

הבית שמואל (אהע"ז שם) תירץ, דשיטת ר' יוסי היא דאע"פ שבדאי חיי נפש אלים מצערא דגופא, מ"מ לא איירי כאן במצב של ודאי סכנת

דרף פ

בענין רחיצה בשבת בשעת הצורך

שהוחמו בערב שבת ולא בשבת עצמה. אכן אעפ"כ המים במחממים שלנו, הגם שהאש פועל גם בשבת, נחשבים כמים שהוחמו בערב שבת לכמה פוסקים כיון שלא עשה בו מעשה בשבת עצמה.

וכן נקט הגרשז"א בשמירת שבת כהלכתה (פרק יד הע"ב) "אמנם מים שהוחמו בשבת ע"י חום האש מבלי שתיעשה בהם בשבת שום פעולת חימום כגון שהניחו ע"ג האש מבע"י ונתחממו בשבת שפיר מותר לרחוץ בהם כמ"ש בסעיף א' דהואיל ולא נעשה בשבת שום פעולה כדי להחם אותם הרי זה חשיב כהוחמו מערב שבת וכן סבר הרעק"א בהגהותיו על מג"א ס"ק ד' דהיכא דלא נעשה מעשה שבת כלל שרינן לרחוץ במימיו". ולכא' יוצא מזה שרופא או חבר הצלכה שמצטער מחמת עבודתם יהא מותר להם לרחוץ ואין בהם גזירת רחיצה.

אכן כל זה לענין גזירת רחיצה, אבל ברוב מקומות בעולם אם פותח הברז של מים חמים, נכנס מים קרים לתוך המיחם ויש לדון מאיסור בישול ומבעיר שהם איסורי דאורייתא.

ומצד איסור בישול, לכא' יש עצה למעט את חום המיחם לפחות מיד סולדת בו (~120°), ועי"ז כל מים המכניס לשם תהא פחות מיד סולדת ולא יבשל בו. אכן עדיין צ"ע שאפילו למדידה זו, בזמן שהמיחם מיקר יותר מזה שוב יבעיר המים עד מידה זו וברוב מיחמים הרי זה אש דאו' או עכ"פ חשמל דרבנן. ובעת הצורך יש מקילים אם פותח ע"י שינוי אכן לכא' לסתם מצטער אין להתיר בדרך כלל ולכן לכא' מותר לרחוץ כל גופו במים קרים או אם יש לו כלי שהיה ע"ג האש בערב שבת יכול להשתמש בזה אכן בדרך כלל קשה מאד להתיר מחמת המיחם גז המצוי מאד בארצה"ב.

בגמ' מובא שיטת ר' יוסי שניוול יום אחד לא הוי ניוול, אכן לשיטת רבנן משמע שאפילו ניוול ליום אחד הוי ניוול. וכן נפסק ברמב"ם כשיטת הרבנן, וז"ל (הל' נדרים פי"ב הל' ד-ה) וז"ל "אחד עינוי גדול ואחד עינוי קטן ואחד עינוי שהוא לזמן מרובה או לפי שעה הכל מפר הבעל. כיצד נדרה או נשבעה שלא תרחץ היום או שלא תשתה יין היום כו' הרי זה יפר". ומבואר דקיי"ל שלא לרחוץ אפילו ליום אחד יש בו דין ניוול. ויש לעיין אם בדינים אחרים יכולים לסמוך על הגדרה כזה שמניעת רחיצת יום אחד נחשבת ניוול.

ויש מציאות מאד מצוי ברופאים, חברי הצלה, ועוד מטפלים רפואיים שיש להם מצבים שא"א להם לרחוץ בערב שבת מחמת עסקם או שבשבת עצמה ובפרט בימי הקיץ שצריכים לעסוק בעסקם וחוזרים באופן מלוכלך והוי צער ומתנגד לעונג שבת שלהם אם מותר להם לרחוץ בעת הצורך.

ופשוט דאם מדובר במצב שיש חשש סכנה או חולי מחמת טיפולים שמחויבים לרחוץ אכן מהו דינו אם רק הוי מצטער מחמת מצב הזה. חז"ל אסרו לרחוץ במים שחוממו בשבת. כמו כן אסרו לרחוץ את רוב הגוף אפילו במים שחוממו לפני שבת. הלכה זו נפסקה בשו"ע (או"ח סי' שכו סעי' א), וז"ל "אסור לרחוץ כל גופו אפילו כל אבר ואבר לבד אפילו במים שהוחמו מערב שבת בין אם הם בכלי בין אם הם בקרקע כו' אבל מותר לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו".

עם זאת, אם אדם מצטער מאוד מכך שאינו מתרחץ, מותר לו לרחוץ את כל גופו בשבת במים שחוממו לפני שבת. כך כתב רבי עקיבא איגר (שם), וז"ל "מצטער אף על פי שאינו חולי כל הגוף, יש לומר דמותר לרחוץ". וכן מובא בב"ה"ל (שם). אכן אפילו לפי דעת רעק"א יש להתיר רק במים

דף פ

בענין יסוד הדין דהפרה דנדרים שבינו לבינה לא מהני לאחרים

תמצית הסוגיא:

ובפרי חיים כתב ב' דרכים, די"ל דהוי כשיוור בהפרה, דבזמן שהיא גרושה לא מהני ההפרה, אבל כשחזרה ונשאת ע"ז מעולם היה מועיל הפרה. ועוד תי' עפ"י יסוד גדול ממרן הגר"ח דהפרה אינו על גוף הנדר אלא על 'איסורי הנדר' וא"כ דגם לאחר שהיפר גוף הנדר קיים אפשר דלא קשה כ"כ שיחזור ההיתר למקומו.

וע"ע בחת"ס איך שביאר הענין היטב, דכבר עכשיו מקרי בינו לבינה אם לא יוכל להחזירה אח"כ. וע"ש איך שביאר הענין וחילק בין נדרים שונים של בינו לבינה.

הוספה: הקר"א נסתפק מהו לגבי אב, האם הפרתו בבינו לבינה רק מהני כל זמן שעודה תחתיו, או לא נאמר הך דין אצל הפרת אב. והפרישה באמת נקט דדמיה לבעל דאינו מועיל לאחריני. אולם המנחת שלמה ביאר הסברא שיועיל דלעולם נשאר שם אב ע"ש. וע"ע בחת"ס שכתב דהבזיון של נדרי בתו קיימת לעולם וכו'.

לעיל דף עט: בגמ' מבואר למסקנא דהחילוק בין עינוי נפש ובינו לבינה, הוא דעינוי נפש מתיר הנדר לגמרי, אבל בבינו לבינה אינו מתיר אלא לעצמו ולא לגבי אחרים, ונ"מ דאם נשאת לאחר הנדר חוזרת לקדמותה.

אמנם הרא"ש והתוס', העירו דמוכח בגמ' דאם גירשה והחזירה הרי ההפרה קיימת והנדר הותר, ואי לאחר שגירשה חל הנדר א"כ איך חוזר להיותרה כשהחזירה, ומזה הוכיחו דהא דנדר של בינו לבינה חל לאחרים הוא רק לאחר שנשאת לאחר, אבל מיד שגירשה עדיין לא חל. וכן מבואר בדברי הר"ן.

אמנם הרמב"ם כתב מפורש 'וכשימות או יגרשנה הרי היא אסורה בתשמיש כל אדם' ודייק הקר"א ועוד, דמשמע דמיד שגירשה נאסרה בנדרה כיון דהוי בינו לבינה, וקשה דא"כ איך יתכן דכשהחזירה שתהא מותר. והקר"א כתב דהערת הרא"ש אינו מוכרח, די"ל דאין הפרה מבטל הנדר לגמרי ולכן כשהיא תחתיו מהני ההפרה, ולא כשהיא גרושה. ואכתי צ"ב איך יתכן דבר כזה.

תמצית מראה מקומות:

א. גמ' דף עט:

ו. קרן אורה.

אין בהן עינוי נפש, לעצמו מיפר לאחרים אינו מפר וכו'. מבואר דבר מיוחד דנדרים שהן בינו לבינה, לא מהני הפרת הבעל אלא לגבי עצמו ולא לגבי אחרים.

מתקשה בביאור הא דלא מהני הפרת בינו לבינה לגבי אחרים, ומעורר גם על הרמב"ם דלא כתב כהרא"ש, ומיישב דעתו.

עוד דן אי גם באב אמרין דלא חל הפרה לגבי אחרים, ועיין להלן מה שנתבאר בזה.

ב. ר"ן ד"ה לעצמו.

ביאר דכיון 'שנשאת לאחר, בטלה לה הפרה דיליה וחייל נדרה'. ומשמע דרק לאחר שנשאת לאחר בטלה ההפרה וכהרא"ש ותוס' דלהלן.

ז. חתם סופר דף עט:

מבאר הא דמצי מיפר לגבי שאם תחזור לו תהא מותרת, והיינו דזה נוגע כבר עכשיו שאם יודע דלא יוכל להחזירה אז אינו יכול לגרשה מהר [ודמייא לכהנים דעשו תחבולות בשביל שלא יגרשו נשותיהם במהירות כיון דאסורין להחזירה].

ג. רא"ש ד"ה אין.

ביאר דאפילו אם גרשה כל זמן שהיא ראויה לשוב אליו לא חל הנדר, ורק אם נשאת לאחר חל הנדר, דלא מסתבר למימר שיחול הנדר מיד אחר שגרשה ואם יחזרנה פקע הנדר 'דלא מצינו נדר שחל פקע ממילא'.

ח. פרי חיים סי' נ"ז.

מבאר דעת הרמב"ם בשני אופנים, א' דהוי כשיוור בהפרה דלא יועיל לגבי אחרים, ושפיר חל מיד שנתגרשה ואעפ"כ הותר לחזור לו. ב' עוד מבאר עפ"י הגר"ח דהפרה מהני על 'איסורי הנדר' ולא על גוף הנדר, ושפיר יתכן שיחול ההפרה עוד פעם. ועוד הביא מהגר"ש שקאף באופ"א קצת.

ד. תוס' ד"ה לאחרים.

כתב כדברי הרא"ש.

ה. רמב"ם הל' נדרים פי"ב ה"ג וה"ג, וה"ז.

כתב דינא דהגמ' ומבואר דכשימות או יגרשנה חל עליה איסור תשמיש. ודייק הקר"א דלא כהרא"ש אלא דמיד שנתגרשה חל נדרה לאסרה בתשמיש, ואעפ"כ הרי מבואר בגמ' דמותר להחזירה ושוב יחול היתר הפרתו.

**חקירה לגבי אב האם מיפר בינו
לבתו לעולם**

יא. מנחת שלמה דף עט:

מבאר החילוק בין אב ובעל, דלגבי בעל הרי
לאחר שנתגרשה אין לו שם 'בעל' משא"כ נשאר
שם 'אב' לעולם, ומהני הפרתו לעולם.

יב. ספר כל נדרי פל"ט סעיף כ'.

מביא דיון הנל אי אב שהיפר דברים שבינו לבינה
אם מהני לאחרים, ומביא פלוגתת הפוסקים,
ובהג"ה הוסיף הסברות שלכאן ולכאן עשה"ט.

ט. פרישה סי' רל"ד סקפ"ד.

כתב דלרוב ראשונים דאב רק מיפר נדרים של
עינוי נפש ובינו לבינה, א"כ ה"נ לא הועיל הפרתו
לנדרים של בינו לבינה אלא כל זמן שהיא תחתיו.

י. חתם סופר, דף עט. [נדפס לעיל].

כתב דמהני הפרתו לעולם, כיון דיש לו בזיונות
מנדריה לעולם גם לאחר שתצא מרשותו.

הפלאה. הלכות נדרים פי"ב

ד אחד עיניו גדול וכו'. הכי איתא בנזירות דניול דמד וימא כמגלי דלרנן ניוול דמד וימא הוי ניוול וכו' ויפי לא הוי ניוול וק"ל כרננן:
 ה אפילו נדרה ממאכל רע וכו'. לעולם קרינן ביה לענות נפש:
 ו נדרה משתי כבודות וכו'. פלוגתא דשמואל ור' יוחנן ופסק כר' יוחנן דאמר מפר למתענה ואינו מפר לשאין מתענה:
 ז נדרה שלא תאכל תאנים וכו'. שם במשנה פירות מדינה זו עלי יבוא

ד אחד עיניו וכו' ואחד עיניו שהוא לזמן מרובה או לפי שעה. נראה שלמד כן מדלמירין בגמ' (דף פ"ג.) ור' יוסי סבר ניוול דמד וימא לא שמייה ניוול משמע דלרנן שמייה ניוול וכיון דמד וימא הוי ניוול משמע לרנן דה"ה אפילו שעה אחת:
 ה וכו' אפילו נדרה ממאכל רע או ממיין שלא טעמה מימייה ה"ו יפר. מוספתא בפרקין:
 ו נדרה משתי כבודות וכו'. פלוגתא דשמואל ור' יוחנן ופסק כר' יוחנן דאמר מפר למתענה ואינו מפר לשאין מתענה:
 ז נדרה שלא תאכל תאנים וכו'. שם במשנה פירות מדינה זו עלי יבוא

לה ממדינה אחרת משמע שאין הבעל יכול להפטר פירות מניוול זה עלי אין יכול להפטר ומסקנן בגמ' דר' יוסי היא ולא הלכתה הכי:
 לפיכך אם מת או גירשה וכו'. זה הנכחד ממה שכבוד לעלי מה בין נדר עיניו נפש לדברים שבינו לבניה:
 ח וכן נדרה שלא ליהנות לבריות וכו'. שם במשנה קונס בגמ' נהנית לבריות אינו יכול להפטר ואמרינן צנערי דטובי פרקין ר' יוסי היא והתם איכא פלוגתא דאמר ר' אבי הוי בעל בכלל הבריות או לא ולא מבעיא למ"ז בעל בכלל הבריות שפיעטא דהוי דברים שבינו

במשמוש כל אדם וכן כל כיוצא בזה: ד אחד עיניו גדול ואחד עיניו קטן ואחד עיניו שהוא לזמן מרובה או לפי שעה הכל מפר הבעל: ה כיצד נדרה או גשבעה שלא תרחץ היום. או שלא תשתה יין היום. או שלא תאכל היום דבש. וכן אם נדרה שלא תכחול היום או שלא תלבש רקמה היום מפר וכן כל כיוצא בזה. אפילו נדרה ממאכל רע או ממיין שלא טעמה אותו מימייה הרי זה יפר: ו נדרה משתי כבודות באחת יש לה עיניו ובאחת אין לה עיניו מפר לזו שמתענה בה ואינו מפר לזו שאין לה עיניו: ז נדרה שלא תאכל תאנים של מדינה זו יפר משום דברים שבינו לבניה שעסק גדול הוא לו להטיל ולהביא לה ממדינה אחרת. לפיכך אם מת או גירשה או אהר אהר מדינה הרי אלו אסורין עליה שאינו מפר לאחרים בדברים שבינו לבניה: ח וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.

במשנה פירוש העולם עלי ה"ו (יכול) להפטר פירות מדינה זו עלי יבוא לה ממדינה אחרת פירות מניוול זה עלי אינו יכול להפטר ואינו מפר לשאין מתענה:
 ז נדרה שלא תאכל תאנים וכו'. משנה בפרק י"א דנדרים (דף ע"ט.) קונס פירות העולם עלי ה"ו (יכול) להפטר פירות מדינה זו עלי יבוא לה ממדינה אחרת פירות מניוול זה עלי אינו יכול להפטר ואינו מפר לשאין מתענה:
 ח וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.

ז נדרה שלא תאכל תאנים וכו'. משנה בפרק י"א דנדרים (דף ע"ט.) קונס פירות העולם עלי ה"ו (יכול) להפטר פירות מדינה זו עלי יבוא לה ממדינה אחרת פירות מניוול זה עלי אינו יכול להפטר ואינו מפר לשאין מתענה:
 ח וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.
 ט וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.
 י וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.

ח וכו' אפילו נדרה ממאכל רע או ממיין שלא טעמה אותו מימייה הרי זה יפר: ו נדרה משתי כבודות באחת יש לה עיניו ובאחת אין לה עיניו מפר לזו שמתענה בה ואינו מפר לזו שאין לה עיניו: ז נדרה שלא תאכל תאנים של מדינה זו יפר משום דברים שבינו לבניה שעסק גדול הוא לו להטיל ולהביא לה ממדינה אחרת. לפיכך אם מת או גירשה או אהר אהר מדינה הרי אלו אסורין עליה שאינו מפר לאחרים בדברים שבינו לבניה: ח וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.

לחם משנה

ה כיצד נדרה או גשבעה ברוי. הרב כ"מ ז"ל כתב מפני דרכנן אית להו בגמ' דניוול דמד וימא הוי ניוול וכו' ויפי לא הוי ניוול וק"ל כרננן:
 ה אפילו נדרה ממאכל רע וכו'. לעולם קרינן ביה לענות נפש:
 ו נדרה משתי כבודות וכו'. פלוגתא דשמואל ור' יוחנן ופסק כר' יוחנן דאמר מפר למתענה ואינו מפר לשאין מתענה:
 ז נדרה שלא תאכל תאנים וכו'. שם במשנה פירות מדינה זו עלי יבוא לה ממדינה אחרת פירות מניוול זה עלי אינו יכול להפטר ואינו מפר לשאין מתענה:
 ח וכן נדרה שלא ליהנות לבריות וכו'. שם במשנה קונס בגמ' נהנית לבריות אינו יכול להפטר ואמרינן צנערי דטובי פרקין ר' יוסי היא והתם איכא פלוגתא דאמר ר' אבי הוי בעל בכלל הבריות או לא ולא מבעיא למ"ז בעל בכלל הבריות שפיעטא דהוי דברים שבינו

ז נדרה שלא תאכל תאנים וכו'. משנה בפרק י"א דנדרים (דף ע"ט.) קונס פירות העולם עלי ה"ו (יכול) להפטר פירות מדינה זו עלי יבוא לה ממדינה אחרת פירות מניוול זה עלי אינו יכול להפטר ואינו מפר לשאין מתענה:
 ח וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.
 ט וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.
 י וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.

משנה למלך

ד אחד עיניו גדול ואחד עיניו קטן וכו'. עיין בנ"מ כמה שהסקה ע"ד מרן ועיין ב"ד דעיר (דף כ"ח) במתני' דנזיר עליה טי' דנוכח דלפילו דלא מיחטרה כיון אלא שעתה שורתא הוי עיני ומפרי. ומיהו יכ תלמן דלאית האם דעיקר הגדר היה לזמן דוק. וכו' בשבועות בית יעקב סימן קנ"ג משמע מזה דוקא וי' אחד שלם היה פירות הגדר היה לזמן דוק. וזה אינו כדברייה כמב רבינו או לפי שעה הוי עיני והמחבר הביא דברי רבינו הללו ולא ידעתי איך כתב אתר זה משמע מזה דוקא יוס אחד שלם. ומלכד כל זה מי שגשבעה שלם המהן היום שפיעטא דלינה אסורה אלא עד

ז נדרה שלא תאכל תאנים וכו'. משנה בפרק י"א דנדרים (דף ע"ט.) קונס פירות העולם עלי ה"ו (יכול) להפטר פירות מדינה זו עלי יבוא לה ממדינה אחרת פירות מניוול זה עלי אינו יכול להפטר ואינו מפר לשאין מתענה:
 ח וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.
 ט וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.
 י וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפטר משום דברים שבינו לבניה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד.

ומכו

(קכ"א ע"א ד"ה ושבת) הקשו למה ליה [לר' יוסי הגלילי] למעוטי דשבת לא בעי קידוש ב"ד הא כבר שמעינן לה מקרא דמושבותיכם וכדאיתא בקדושין סוף פרק קמא (ל"ז ע"ב), ותירצו דבן עזאי יליף ממושבותיכם לשבת. וא"כ מיעוטא דהכא על כרחך לא איצטריך אלא לנדרים, ושפיר שמעינן דאפילו הדיוטות, דאי לאו הכי מיעוטא למה לי, דלשבת לא איצטריך:

עוד תירצו התוס' ז"ל התם דאיצטריך תרי קראי, דמחד קרא לא ילפינן אלא דלא בעינן מומחין. ולא משמע כן לישנא דהש"ס שבת בראשית אין צריכה קידוש ב"ד, משמע דלגמרי אימעוט דלא בעי קידוש מהאי קרא לחוד, והיינו משום דלא מסתבר לחלק בהכי, דאי צריכה קידוש תיבעי נמי מומחין, אלא משום דקביעא וקיימא לא בעיא קידוש כלל וק"ל:

דף עט. גמרא הפר אינו יכול לקיים. עיין רמב"ם ז"ל בפירוש המשנה דגרס הפר יכול לקיים וקאי אהפר בלבו ע"ש:

גמרא בהפר מבהקם מג"ל. למאי דאמרינן לעיל (ס"ט ע"ב ד"ה קיים, ועיי"ש) דקיים לשעה יכול להפר, מצינו חומר בהפר מבהקם, דקיים לשעה יכול לחזור ולהפר, והפר לשעה ודאי מופר לעולם ואין יכול לקיימו אחר כך. וכן הוה מצי למימר חומר בהפר דיכול להפר בלא שמיעה (ר"ן לעיל ע"ג ע"א ד"ה משום) ואינו יכול לקיים בלא שמיעה וכמו שצדדתי לעיל (ע"ב עמ' ב' ד"ה ויש). והש"ס הכא מלתא דפשיטא קאמר וק"ל:

ליה זה הדבר דאינו חייב על המליקה, ועל כרחך צ"ל אע"ג דאינו מופנה מ"מ דרשינן לה נמי לגזירה שוה. ואפשר ס"ל דהא דבעל מיפר כו' שמעינן מסברא וזה הדבר דנדרים מופנה הוא, ומשום הכי לא אשכחן למאן דס"ל אין שאלה בהקדש אלא ב"ש דס"ל דהקדש טעות הוי הקדש:

ואכתיו יש לדקדק [ל]בן עזאי דדריש מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה פרשת נדרים עמהם, ויליף מינה דשלשה הדיוטות מפירין הנדר, א"כ על כרחך לא דריש גזירה שוה דזה הדבר, אטו ס"ל כב"ש דאין שאלה בהקדש. וי"ל דלענין שאלה דריש שפיר להך גזירה שוה אבל להכשיר שלשה הדיוטות לא ניחא ליה למילף מהך גזירה שוה, וכמ"ש הר"ן ז"ל (ד"ה אמר) דלא שוו להדדי, דבשחוטי חוץ כולוהו שוו ודו"ק:

רא"ש בד"ה להכשיר שלשה הדיוטות כו' ובזו ליכא למימר. צ"ל וביחיד ליכא למימר. ועיין רשב"ם בב"ב שם (קכ"א ע"א ד"ה מועדי):

דף עח: ר"ן בד"ה ומשמע כו', עיין שם שכתב דמומחה דנדרים לאו דוקא סמוך. והקשה א"כ מג"ל דסגי (בהדיוטות) [בג' הדיוטות] דלמא מיעוטא דאלה אתי דלא בעינן סמוכין, וכי תימא א"כ מיעוטא דאלה למה לי כו', ליתא דמיעוטא דאלה איצטריך למעוטי שבת דלא בעי קידוש בית דין עכ"ל. מדבריו נראה דר' יוסי הגלילי ובן עזאי לא פליגי ותרווייהו מודו להדדי בהני דרשי. אבל התוס' בב"ב

הדרן עלך פרק נערה המאורסה

פרק אחד עשר - ואלו נדרים

דר' יוחנן בן נורי אמר יפר שמא יגרשנה ותהי אסורה לחזור לו (לקמן פ"ה ע"א), אלמא דמיפר אפילו לאחר גירושין. ומסיק דעינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים, ודברים שבינו לבינה אינו מיפר אלא לעצמו

← **דף עט:** הש"ס בעי למימר דנפק"מ בין נדרי עינוי נפש לבין דברים שבינו לבינה, דבעינוי נפש הפר לה אפילו לאחר גירושין, ובדברים שבינו לבינה לאחר גירושין חל עלה הנדר. ופריך עלה מהא

ע"ה ע"א וע"ו ע"א), ולפי הנ"ל עדיפא הפרה שקודם הנדר מהפרה שלאחר הנדר גבי דברים שבינו לבניה, דהפרה שקודם הנדר כיון דלא חל הנדר כלל א"כ אפילו נשאת אח"כ לאחרים ג"כ אין כאן נדר כיון שבטל מתחלתו, ודיו לבא מן הדין להיות כנדון (ב"ק כ"ה ע"א). וי"ל דגם בכה"ג לא בטל הנדר לגמרי ולכי משכח רווחא אחר נשואיה לאחרים חוזר הנדר וחל. אלא דא"כ אמאי לא יוכל אחרינא לאתפוסיה בה (כדלעיל ע"ה ע"ב), כיון דעיקר הנדר חל אלא דהוא מיפר לה כל זמן היותה תחתיו. ודברים אלו יתבארו עוד בהלכות לקמן בס"ד:

גמרא למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסר. והקשו ז"ל (הר"ן לקמן פ' ע"א ד"ה ורבי יוסי, הרשב"א שם ד"ה היכי) דמהכא משמע דאינו יכול להפר עד שלא חל הנדר וכו' נתן לקמן בפרקין (פ"ט ע"ב), ולקמן אמרינן (בשמעתין פ' ע"א) דמשום הכי מיפר לה דהיכי תעביד, משמע דיכול להפר עד שלא חל וכו' וכו'. והרא"ש ז"ל בפירושו (פ' ע"א ד"ה אלא) כתב דבאמת תליא בפלוגתא, ולר' נתן אינו מיפר עד שיחול הנדר. וכתב הר"ן ז"ל דעד כאן לא קאמרי רבנן לקמן דמיפר עד שלא חל הנדר היינו היכא דבתנאי נמי איכא עינוי נפש או דברים שבינו לבניה, אבל אם אין בתנאי אחד משני אלו אינו מיפר דלא תקיים התנאי ולא תיאסר. וכן כתב הרשב"א ז"ל בשם הר"מ ב"ר שניאור ז"ל, אלא דהקשה על זה מהא דאמרינן לקמן (פ"ה ע"ב) לר' יוחנן בן גורי דלכי מגרשה קאמרי ואפי' הכי יכול להפר. והר"ן ז"ל הקשה גם כן מהיריני נזירה לכשאתגרש (לקמן פ"ט ע"א) דאמר ר' עקיבא יפר, והתם אכתי לית בה עינוי נפש. ותירץ הר"ן ז"ל דהתם נמי כיון דלאו בדידה קאי להנצל בנדרה משום הכי יכול להפר, אבל הכא דבדידה תליא מילתא, אי רחיצה לא הוי ע"נ לא הוי מצי מיפר. ולכאורה מסתבר איפכא דהיכא דתלי בדידה לא מצי מיפר כיון דבידו שלא תבוא לידי הנדר, והיכא דתלי בדידה מצי מיפר דשמא לא תזדהר בתנאי ותבוא לידי הנדר. ולקמן (פ"ט ע"ב) בפלוגתא דרבנן ור' נתן (בד"ה והר"ן ז"ל) יתבאר באורך:

דף פ: גמרא דאמרה הנאת רחיצה [לעולם] עלי אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ. פרש"י ז"ל (בד"ה לעולם) דמתניתין חדא קתני. ולא ידענא מי הכריתו לזה. ומדברי הר"ן ז"ל (בד"ה אלא) לא משמע הכי, אלא מתניתין תרתי קתני נדרים ושבועות. וכן משמע בפירוש

אבל לא לאחרים. ופי' ז"ל (הרא"ש ד"ה אין בהן) דלאחרים היינו לאחר שתנשא לאחרים דאינה ראויה לשוב אליו עוד, אבל אם לא נשאת לאחר אפילו בשעת גירושין לא חל הנדר כיון דיכולה לשוב אליו, וכהא דריב"נ, דלא מסתבר לומר דבשעת גירושין חל הנדר ולכשתנשא לו יפקע ממילא. ואין זה מוכרח דעל כרחך הא דאמרה תורה שיפר דברים שבינו לבניה היינו דוקא כל זמן שהיא תחתיו דהוי דברים שבינו לבניה, אבל לא שיבטל הנדר לגמרי, וא"כ הנדר חל עליה אלא שנתנה לו התורה רשות כל זמן שהיא תחתיו, וא"כ שפיר מצינן למימר דבשעת גירושין חל הנדר עליה, ולכשתחזור ותנשא לו חלה ההפרה הראשונה. ובאמת מדברי הרמב"ם ז"ל משמע כן דבשעת גירושין חל הנדר וכמבואר בדבריו ז"ל בפ"ב מהלכות נדרים (ה"ג) ועיין בלח"מ שם (ד"ה וכשימות). ועל כרחך צ"ל כנ"ל דאע"ג דהנדר חל בשעת גירושין, מכל מקום לכשתנשא לו הותר הנדר כבראשונה. והא דאמרינן (בשמעתין) דלעצמו מיפר ולאחרים אינו מיפר, משמע נמי מדבריו (דהרמב"ם שם) דמפרש לאחרים אינו מיפר היינו אפילו בשעה שהיא נשואה לו, וכמש"כ שם, וכמבואר בדבריו שם הלכה ז' ויתבאר לקמן (צ' ע"ב ד"ה עוד) בזה בס"ד:

וי"ש להסתפק באב לבתו דמיפר נמי דברים שבינו לבניה, אי נימא נמי דלאחר שגדלה ויצתה מרשותו וחוזר הנדר וחל עליה כמו כבעל אם נשאת לאחרים. ולא מצאתי לדין זה מבואר כעת. ועוד דא"כ לא מצינו הפרה לארוסה בדברים שבינו לבניה. ונהי דאיכא לאשכוחי נדר דהוי לאב ולבעל בכלל בינו לבניה (עיין רמב"ם פ"ב ה"ח, והקדמת המאירי בריש פרקין), מ"מ הפרת האב לא מהני אלא עד אחר נשואין, אבל אחר שנשאת בטלה הפרתו וחוזר הנדר וחייל ואם כן הפרת הבעל נמי לא מהני דהא לא מצי מיפר לחודיה (כמו שפסק הרמב"ם פ"א ה"כ) וצ"ע:

עוד יש לדקדק בסוגיא דשמעתין הא דמיבעי לן בנזיר (כ"א ע"ב) בעל אי מיעקר עקר או מיגז גיזו, על כרחך צ"ל דלא מיבעי לן אלא בנדרי עינוי נפש, אבל בדברים שבינו לבניה פשיטא דלאו מיעקר עקר כיון דהנדר לא בטל לגמרי וכי משכח רווחא לאחר שנשאת לאחרים הנדר חל א"כ היכי מצינן למימר דמיעקר עקר. וכן לר' אליעזר דאמר דיכול להפר נדרים עד שלא תדור ולא חלין כלל ויליף בק"ו מהפרה שלאחר הנדר (לעיל

אלטעריך, לומר כל נדר שהוא איסור נפשה, פי' ענוי נפשה, הוא מפר, וכת"ק דמשנתיו לאפוקי מדרכי יוסי דכוליה פרקין דמחמיר ולא מיחשיב אלא ענוי נפש גדול, קמ"ל כל, וכשמואל לקמן פ"ג ע"א כל נדריה וכו' ודלא כרבי יוסי כדמסיק שם פ"ג ע"ג וא"ש. ולפ"ז תליא זה בפלוגתא, וי"ל מתני' מת האב וכו' צזה יפה כת, אחיא כר' יוסי דס"ל אין הצעל מפר כל נדרי ענוי נפש וא"כ כל לאו דוקא, וה"ה כל דגבי אב לא אלים לאפוקי מהקישא דאב לצעל, ואין קיי"ל דלא כרבי יוסי כמ"ש כל הפוסקים לצד מהרמב"ם, א"כ י"ל כל דוקא הכא והכא ומפיק מהקישא, והקישא אלטעריך לדתנא דבי ר"י לעיל ס"ח ע"א.

וי"ל עוד לרבה ס"ז ע"א דדריש שותפות הארום מהיו תהיה, ולא אלטעריך הקישא דאב לצעל אלא להספרי וכמ"ש הר"ן שם, א"כ ע"כ כל דאב לאו דוקא, דא"כ הקישא למאי אחי, וה"ה כל דצעל לאו דוקא וכו' יוסי דאינו מפר כל מין ענוי נפש, ותנא דבי ר"י דלריך הקישא לשותפות דארום, א"כ ממילא לא מייחד הקישא, ונימא כל דאב דוקא ודלא כספרי, וממילא גם דצעל דוקא וכת"ק דמשנתיו דלא כרבי יוסי.

אמנם כל זה להפוסקים כרצון, אך הרמב"ם פסק כר' יוסי וכאשר החליט הל"מ פ"ג מנדריס [ה"ז], והנה אמת נכון הדבר, וא"כ מ"ע שציק להספרי וליחא לכל הני"ל להרמב"ם. ואפשר לומר דס"ל לרמב"ם סתם ספרי ר"ש [סנהדרין פ"ו ע"א] דדריש טעמא דקרא [ב"מ קט"ו ע"א], וע"כ העעם דהאב והצעל מפירים משום שנודרת על דעתם, וכיון דגלי רחמנא גבי צעל שאינה נודרת על דעתו אלא נדרי ענוי נפש ומה שציוו לבינה, ה"ה גבי אב נימא הכי, ואזלין בתר הקישא ונימא כל לאו דוקא, אבל למאי דקיי"ל דלא דרשינן טעמא דקרא, נימא אע"ג דכל הנדרים נודרת על דעת אביה כדכתיב כל, מ"מ גבי צעל גז"ה הוא אע"ג דנודרת הכל על דעתו מ"מ אינו מפר אלא ענוי נפש וציוו לבינה, ולענין שארי נדרים שנודרת הוה כנודרת ע"ד אדם אחר מגז"ה, וסברה זו כתב הר"ן לעיל ע"ג ע"ב ד"ה והא דאמר וכו', ע"ש בצריכות, וא"כ נהי דקיי"ל כר' יוסי בנדרי ענוי נפש, מ"מ לא קיי"ל כספרי כיון דלא דרשינן טעמא דקרא, ומתני' דיתר עליו האב, דלא נקיט נמי האי יתר דאב מפר בכל, משום דלא נחית נפשיה לפלוגתא.

עוד נ"ל בהנ"ל, דלכאורה יש ראייה לפסק הרמב"ם כר' יוסי מש"ס כתובות פרק המדיר ע"ב ע"א גבי נדרה שלא תשאיל דיוולאת בלא כתובה, וכ"מ פ"ג מנדריס הלכה ה' כתב דהולאת שם רע הוה דברים שציוו לבינה, והלח"מ [ה"א] הוכיח מסוגיא זו דלאו הכי הוא, דא"כ יפר לה ע"ש. וקשה

באמת מ"ע לא יהיה מנדריס שציוו לבינה כסדרת הכ"מ, אע"כ אחיא כר' יוסי דמחמיר בענוי נפש ונדריס שציוו לבינה במדרגה כמ"ש הר"ן בשמעתין [פ' ע"א ד"ה ור"ן], דלעולם נחתינן דרגא, והאריך צזה הלח"מ שם הלכה ז', וא"כ אחיא כך סוגיא צהא כר' יוסי, אע"ג דצענין נתנה אלצע בין שיניה לא אחיא כר' יוסי, מ"מ צהא אחיא כר' יוסי דצעי' ענוי נפש גדול, וה"ה להחמיר דברים שציוו לבינה, ונמלא הולאת שם רע תליא בפלוגתא, ולרצון הו"ל דברים שציוו לבינה. ועיין לעיל ר"פ ר"א ס"ד ע"א במתני' ור"ן שם [ד"ה ר"א אומר] דהנודר קורין לו רשיעא צר רשיעא ומשיא לאצותיו שם רע, ונהי דאפ"ה אין פותחין להתיר הגדר מטעם זה, משום אין נדרים ניתנים יפה ע"ש, מ"מ האב רולא להפר, ואע"ג שאינו אלא מייג גיח ואינו עוקרו מעיקרא, מ"מ הועיל בהפרתו שלא יתפרסם בין העולם שיש עליה נדרים ויאמרו עליו שמגדל גידולים רעים, וא"כ א"ש דכתיב כל גבי אב דליכא שום נדר בעולם שלא יהיה ציוו לבינה, ומועיל הפרתו אפילו לאחר שתלא מרשותו נמי' דהרי בושחו לעולם קיימת וחרפתו עומדת לעד, ע"כ מועיל הפרתו לעולם.

ומ"מ אהני הקישא דמשכחת ליה צאצ רשע ופרון בנדריס ומומר וכדומה, שלגבי דידיה לא הוה שם רע דברים שציוו לבינה, ואין הפרתו מועיל מטעם הני"ל. אבל לעולם גבי סתם אב מפר כל הנדרים, ומעתה א"ש דברי ספרי, ואין הביקש סותר קרא דכתיב כל נדריה. אך כל זה לרצון דרבי יוסי דמקילנן והוה הולאת שם רע דברים שציוו לבינה, אך הרמב"ם פסק כר' יוסי מדכולי פרקין כוותיה וכסתם תלמודא דפרק המדיר דהולאת שם רע לא הוה דברים שציוו לבינה, א"כ א"א לפרש קרא דכתיב כל נדריה ואסריה וגו' לא יקום, אם לא לאפוקי מהקישא, ואחי שפיר הכל בעהש"י.

דף ע"ט ע"ב: אלא נדרי ענוי נפש מפר בין לעצמו

ובין לאחרים וכו'. שיטת הרמב"ם [ה' נדרים פ"ג ה"ג, וה"ז] נראה דס"ל דנדריס שציוו לבינה אינו מפר אף לעצמו אלא עד שתתגרש ותו לא, ונשאר קושיא הש"ס מר"י צן גורי, והוא גופיה פסק כן [שם ה"י] ועיין לח"מ [ה"ג]. והנלענ"ד דס"ל דהטעם דיפר ויועיל אף לאחר שתתגרש, היינו משום דאם תהיה אסורה לחזור לו נמלא הדבר נוגע לו עתה ג"כ שעי"ז הנדר א"א לגרש מהר פן תיאסר עליו, והרי תיקנו חילוקים צין ישראל לכהן ר"פ המדיר [ע' ע"א] מטעם זה, נמלא נח לו לאדם להיות עם אשה שאפילו יכעוס ויגרשנה יכול להחזירה, משו"ה הדבר נוגע ציוו לבינה גם עתה"ה, והיינו דוקא כהא דריב"נ

(ג) עיין לעיל ע"ג ע"א (קכ"ו ב') ד"ה וכוה מיושב, והע' י'.
(ד) עיין קרן אורה לקמן ע"ב ד"ה ויש להסתפק, שכי ולא מצאתי לדין זה מבוואר כעת.

(ה) סברת מרן ז"ל מבוואר להדיא בירושלמי (פי"א טוה"ד) ז"ל: אמר רבי הילא טעמא דר' יוחנן בן גורי שמתוך שידעת שאם מגרשה היה אסורה לחזור לו ואף מקניטתו והוא מגרשה, עיין פ"מ וק"ע שם.

ומשמעות אס תענה צנתי וכדומה, לא לריך והאצדתי להכו, ושמתין ע"כ רבי יוסי ומחלוקתו ס"ל לאו דאורייתא, דאי הוב צי"כ ענוי רחי"כ דאורייתא, מכ"ש דהוב ענוי נפש לענין נדר. ונ"ל משו"ה פסק הרמב"ם (ה' נדרים פ"ג ה"ה) דרחי"כ הוב ענוי נפש, אע"ג דלענין קישוע פסק כר' יוסי, מ"מ הוא ס"ל דרחי"כ צי"כ דאורייתא, מכ"ש לענין הפרה. אך ר' יוסי ס"ל אסמכתא הוא, ואפ"ה לרבנן הוב ענוי נפש כיון דחציב לענות דמייחי לידי ענוי אחר זמן, ורבי יוסי לא ס"ל הכי, אצל מאן דס"ל רחי"כ דאורייתא צי"כ, כשיעא דגם לר' יוסי הוב ענוי לענין הפרה. אלא לפ"ז לריך אני לומר הא דלרמב"ם תשמיש המטה הוב דאורייתא צי"כ ואפ"ה לא הוב ענוי לענין הפרה, נ"ל לענין יח"כ הוב דאורייתא מניעת תשמיש דגברא, דהוב ענוי עפי דתאותו מרובה, כמ"ש רז"ל [כתובות ס"ד ע"ג] שתאותו מצחון, אצל דחיתתא לא הוב דאורייתא צי"כ, דקרא דאס תענה את צנתי אסמכתא הוא, וענוי דמפקין משצת שצחון שהוא דאורייתא היינו אגברא ובהפרה דענוי הוא מזדה, לא מיפר אלא משום צינו לצינה.

חיי אחרים קודמין לביביתאן. מכאן ראינו צרורה למה שצארתו בשבועה ס"י תתע"ג(ז) דהא דאמרין ענוי עירך קודמין לענוי עיר אחרת וכדומה, היינו אס לרכיבם שוויים, כגון שניהם להאכיל או לכסות או להכנסת כלה או לפדות משציה וכדומה, אזי אזלינן צתר המקומות, להקדים עירו לעיר אחרת וענוי א"י לח"ל, אצל אס אין לרכיבם שוים, אזי אזלינן צתר דין קדימת הכרכים אפילו של עיר אחרת צח"ל קודם לענוי א"י אפילו של עירו, ושם צארכ.

דף פ"א ע"א: שלחו מתם הזהרו בערכוביתא. ואפ"ה הזכרו צחצורה, אע"פ שעי"ז א"א להזכר כ"כ מערכוביתא, שהרי בני החצורה בני עניינים שמהם תלא תורה, וא"א צלי ערכוביתא, מ"מ זכות התורה יגן כדריב"ל דהוב מיכריך צבעלי ראתן ועסיק צחורה צמס' כתובות [ע"ז ע"ג].

מפני שהן מתגדרין על הציבור. צחי' תורה שלי"ו אמרתי המשך ותדבר מרים ואהרן צמשה על אודות האשה הכושית אשר לקח כי אשה כושית לקח [צמדבר י"ג א'], נראה דלעיל קאי, דמה שהתנצחו אלדד ומידד יחושע מכנים ולא צני משה, ולא ימלאו צניו מקומו, זה הוא מחטא אשה כושית אשר לקח, דהנכשל צכותית לא יהיה לו ער צחכמים ועונה צתלמידים כדאיתא צסנהדרין [פ"ג ע"א], ושלא תאמר דלמא משום שהתגדר על הצבור, מפני זה אין צניו ת"ח כצשמעתין,

(ז) נדפס בתו"מ השלם במדבר, מ"ח ב' ד"ה ותדבר (השני).

וכדומה שאסורה לחזור לו מפני שא"ה לה להשמר ממלאכות קטנות כפירוש רש"י צכתובות [נ"ט ע"א ד"ה ותהא], אצל שארי נדרים שאפשר לה להשמר, וכשרואה להחזירה מותרת לו, אין הפרתו חל על אחר שתתגרש דמה צינו לצינה איכא. והא דפריך הש"ס מר"י צן נורי, היינו משום דמתני' גמי מיירי מקישוע, ולחד מ"ד ר"פ המדיר [ע"א ע"ג] ס"ל דקישוע הואיל ומינוולא צעיני צצרותיה א"ה לה להזכר שלא תתקשט, ודבר זה כתבו חוס' צשמעתין [ד"ה אילימא] צסם רצינו מאיר ע"ש, וא"כ דמי קישוע לדרי' צ"ג דיפר עתה אלאחר גירושין שלא תהיה אסורה לחזור לו ואפ"ה פליגי צמתני' אי הוב ענוי נפש או לא, ומאי נ"מ צהא, והולרך לשנויי הכי קתני אלו נדרים שהוא מפר צין לו וצין לאחרים כו', אצל לעולם כל נדרים שצינו לצינה ואינה אסורה לחזור לו אינו מפר אלא כל זמן שהיא תחתיו, ולו ולא לאחרים, ולכשתתגרש אפילו לו אינו מפר וכפסק הרמב"ם.

ולפ"ז מ"ש פ"ג הלכה ג' אסרה עליה תשמיש וכו', נ"ל לכשתתגרש מותרת לו כדי שיהיה מותר להחזירה, וכן דעת להם משנה שס. אמנם צשארי דצרים שמוותרת לו ציאר דעתו סוף הלכה ז' כנ"ל. אמנם צקישוע דכיוול ופרכוס שהזכיר בהלכה ה' צצצא דצינו לצינה כמ"ש הלח"מ, צזה לא גילה דעתו אי סצירה ליה כהך מ"ד דפרק המדיר דא"א להזכר, וא"כ יפר אף לכשתתגרש, או לא ס"ל כהך מ"ד.

ומיושב קושית הרשב"ה צשמעתין שהקשה לר"י צן נורי אמאי יפר קודם שחל הנדר, וא"ש כיון שעתה הוא מדצרים שצינו לצינה שאין צידו לגרשה מפני שהיה אסורה לחזור לו, משו"ה יכול להפר עתה, וכמ"ש הר"ן פ' ע"א ד"ה ורבי יוסי סצר וכו', ע"ש וק"ל.

לא תרחץ ולא ייתסרן פירות עולם ע"ה. עיין ר"ן. ומה שיש לעורר עליו כצר כתצתי צציאור לעיל ע"ו ע"ג [כ"ג צ', כ"ג א', ד"ה שאת] ע"ש היעצ.

ר"ן ד"ה איצימא, ואיכא צמידק וכו'. [עיין לעיל ע"ו ע"ג [כ"ג צ'] ד"ה הלכה].

דף פ' ע"ב: אמר רבא רבא מענינא דקרא וכו'. כתב הר"ן הומ"ל והאצדתי את הנפש, לא אסרה תורה אלא ענוי שיש צה איבוד נפש ע"ש. ולפע"ד לא לריך זה אלא למ"ד [יומא ע"ד ע"א] ה' עינויים דאורייתא משצת שצחון, וכפסק הרמב"ם ריש הלכות שציתת העשור [פ"א ה"ה] וכמ"ש ה"ה והכ"מ שס, והר"ן צפרק יח"כ [ע"ג ע"ג ד"ה יום הכפורים], ואצערין והאצדתי וכו' למעוטי מכרת, אצל למאן דס"ל [שס ע"ג] ה' עינויים דרבנן, ומפיק מקראי

(ו) נדפס בשו"ת יו"ד סי' רל"ד, מיום ב' סיון תקפ"ז, עיי"ש בסוף הס"י ד"ה בהא.

סימן נו

← ביסוד הדין דבנדרים שבינו לבינה הותר רק לו ולא לאחרים

א. הפרה בנדרים שבינו לבינה, ואם ההפרה חלה על איסורי הנדר או על גוף הנדר ❖ דברי הגר"ח דהפרה חלה על האיסורים ולא על גוף הנדר ❖ יסוד הגרש"ש דאיכא בהפרה סיבה המתרת בכל רגע ❖ ב. ביאור הקרן אורה בפלוגתת מיעקר עקר או מיגז גיז ❖ משמעות הר"ן דלמ"ד מיעקר עקר אמרין נדר שהופר מקצתו הופר כולו ❖ אף אם בעל מיעקר עקר מ"מ היתר ההפרה הוא על האיסורים ולא על גוף הנדר ❖ בביאור הגר"ח בדברי הר"ן ❖ דברי הגר"ז בגדר הדין דבעל מיעקר עקר ❖ היוצא מדברינו בביאור המחלוקת

דברי הגר"ח דהפרה חלה על האיסורים ולא על גוף הנדר

ויתכן לפרש גדר הדברים באופן אחר, דהנה כבר הצאנו (לעיל סימן מא) מה שייסד הגר"ח דאיכא חילוק יסודי בין היתר חכם להפרת צעל, דשאלה עושה דינים צגוף הנדר, שהיא מבטלת את הנדר ועושה חסרון צגוף הציטוי של הנדר דנעשה כמו נדרי שגגות, משא"כ הפרה אינה עושה דינים צגוף הציטוי של הנדר, אלא רק מתרת את האיסורים של הנדר [עם צרעכט די איסורי נדר ניט דעם מעשה נדר].

ולפי"ז א"ש היטב הא דאחר גירושין חוזר האיסור למקומו, דבאמת מעולם לא נתבטל הנדר אלא דהוי היתר על האיסורים, ומהאי טעמא יש לחלק דהל היתר רק לפלוני ולא לאלמוני, וראה להלן שכנראה כן פירש הקרן אורה.

וגדר הדברים שחוזר האיסור למקומו הוא, דאף דהל היתר על האיסורין, מ"מ אין הביאור דהותר לגמרי, אלא דלעולם קיים נדר עם חלות ההפרה שממירו כל רגע ורגע, ולכן כשנפקע היתר ההפרה חוזר האיסור למקומו, והארכנו בזה בסימן ד אות ב' בס"ד. [ואין זה מוכרח די"ל דהוי שיור צהיתר, דההיתר באיסורין חל מעיקרא עד כמה שהוא דבר שבינו לבינה, ואולי י"ל לפי"ז דבאמת חל השיור צגוף הנדר עצמו, וא"כ אין לדייק מסוגיין כהגר"ח, אמנם ע"י צקרון אורה שלא נקט הכי].

יסוד הגרש"ש דאיכא בהפרה סיבה המתרת בכל רגע

ובעי"ז ממש הגדיר הגרש"ש (בספר הזכרון להגר"ש עמוד תנח) צגדר היתר דהפרה, דהיא סיבה המתרת בכל רגע ורגע, וביאר עפי"ז מה שנקט שם דבנערה המאורסה דאציה וצעליה מפירין נדריה, אם נעשה אינו ראוי לצירוף לא

א. הפרה בנדרים שבינו לבינה, ואם ההפרה חלה על איסורי הנדר או על גוף הנדר

קט: הנה צגמ' צעי למימר דנפקא מינה בין נדרי עינוי נפש לבין דברים שבינו לבינה, דצעינוי נפש מפר לה אפילו לאחר גירושין, וצדברים שבינו לבינה לאחר גירושין הל עלה הנדר וכו'. ומסיקה הגמ' דעיקר החילוק הוא בצדברים שבינו לבינה מחיר דוקא לעצמו אבל לא לאחרים. ופירשו הר"ן הרא"ש והתוס' ז"ל, דלאחרים היינו לאחר שחנשא לאחרים, דאינה ראויה לשבז אליו עוד, אבל אם לא שאלת לאחר אפילו צשעת גירושין לא חל הנדר, כיון דיכולה לשבז אליו, וכהא דריצ"ג. ופירשו הרא"ש והתוס' דהוא משום דלא מסתבר לומר דצשעת גירושין חל הנדר ולכשחנשא לו יפקע ממילא.

מצינו דעת כמה ראשונים, דאפי' צעודה תחתיו והותר לה הנדר, היינו דוקא לבעל ולא לאחרים, ע"י צריצ"א וגמ"י, וכן דייק הקרן אורה מהרמב"ם.

צ"ב קצת, דכיון שכבר חלה ההפרה איך פקעה אח"כ. וצפשטות י"ל דהוא גדר שיור, דההפרה

הצדקא חלה רק עד כמה שהוא צינו לבינה, ועד כמה שהוא צינו לבינה חל היתר לגמרי מעיקרא עד כמה שאינו צינה לבינה לא חל כלל, וגמלא דאין הביאור דהנדר נפקע ושוב חוזר. וכן הא דמותר לבעל האיסור לאחרים הוא משום שכבר חל שיור צגוף הנדר, והי"ו נדר מעיקרא צשיור על דברים שבינו לבינה. אולם מה שכתבו התוס' והרא"ש דאם אסורה כשנתגרשה איך חלה ההפרה אח"כ, לא משמע כן, דאם חל שיור מאי קפיד לן הרי זהו גוף החלות, דמותר עד כמה שהוא צינו לבינה.

לרשותו חזר הנדר למקומו, ו"ל, 'שצריך לדקדק במסכת נדרים אם יכול האב להפטר כל נדריה, אפילו לאותם ימים שלאחר שיצאה מרשותו, הואיל ומפטר לה להבא ואינו עוקר הנדר מעיקרו, לא מנינו נדר שהותר כן'. עכ"ל. ומצואר דכל הטעם לומר שלא יהא יכול להפטר על הזמן דלאחר שיצאה מרשותו הוא רק משום שמפטר מכאן ולהבא, אבל אילו מפטר למפרע היה פשוט דמפטר, והיינו כדברי הקרן אורה דכל החילוק הנ"ל בגמ' הוא רק משום דבעל מיעקר מכאן ולהבא.

ולבאורח התרה"ד והקרן אורה נקטו כחידושו של הגר"מ, אלא דסבדי דזה יתכן רק למ"ד בעל מיגו גיזי ולא למ"ד בעל מיעקר עקר. ואמנם במכתב מהגר"מ המוצא בחי' הגר"מ על הש"ס (יו ע"א) דייק הגר"מ דהוי היתר על האיסורים מהא דהפטר מיגו גיזי מכאן ולהבא, דאילו עקר הנדר ודאי היה מועיל למפרע, וא"כ שפיר י"ל דתלוי בגידון הנ"ל. ונ"ל הגר"מ שם, 'נראה דהא מיהא פשיטא דהפטר אינו רק היתר שמחיר לאיסורו, אבל לא מיעקר נדרא לענין שנימא דלא נדרה כלל, וראיה דהרי מנינו גם הפטר דלאחר מכאן דמיגו גיזי, א"כ הא חזינן דהפטר לא מהניא רק למישרי איסורו, אבל גוף הנדר לא מיעקר, וע"כ לא שייך הכא כלל הותר מקצתו הותר כולו כיון דאין היתר בגוף הנדר'. עכ"ל.

אלא דיך להעיר על זה דצטוגיין דייקו כן ממתני', דאיכא חילוק בין נדרים שבינו לבינה לנדרים של עינוי נפש, וא"כ מאי קמצעיא לן בגמ' אם בעל מיעקר עקר וכו', הא משנה מפורשת היא דמיגו גיזי. והקרן אורה נשמר מזה וכתב דכל ספק הגמ' שם הוא רק צנדי עינוי נפש, אבל צנדי שבינו לבינה פשיטא דלאו מיעקר עקר, כיון דהנדר לא בטל לגמרי, וכי משכח רווחא לאחר שנשאת לאחרים הנדר חל, אם כן היכי מצינן למימר דמיעקר עקר.

משמעות הר"ן דלמ"ד מיעקר עקר אמרינן נדר שהופר מקצתו הופר כולו

ע"י צר"ן לעיל (כו ע"א) שהביא מהרמז"ן, דהא דאימא שם נדר שהותר מקצתו הותר כולו הוא דוקא צנדי שהותר ע"י פתח, שדומה קצת לנדרים טעות, וכיון שיש טעות צנדי

נמצטלה ההפטר, דהיינו קלישות הנדר, אלא מכאן ולהבא, ע"י מש"כ בזה לעיל (סימן צ אות ד; סי' ו אות ד) דכל הכא לעשות מקליש קליש הוא רק משום שחזי לאיטרופי, ולכן כשנעשה לא חזי לאיטרופי נמצטלה ההפטר. וז"ל שם, 'דהנדר הוא בעולם וגם ההפטר, וצנדי רגע מעכב ההפטר את חלות הנדר מלחול, ולכן אח"כ צנדי שנעשה אינו ראוי לזירוף א"א שוב לפעול כח הפטר שלו, כיון שאז אין לו עוד שותף אחר ולכן לא מהני'. עכ"ל. וצפסות י"ל דכל זה הוא היכא דאפשר לאיסור לחזור בעולם, אבל צנדי עינוי נפש נמצטל הנדר לגמרי. אכן הוצא שם מהגר"ש דגם צנדי ואז לחודיה הגדר הוא כן, דהוא היתר צנדי רגע, והא דקיימת ההפטר אפי' אחר שגירשה הוא משום דכיון דהיה צנדי לפעול, אכתי צנדי לפעול, אף דמכאן ולהבא נעשה השתנות ונתגרע כח ההפטר שלו. עכ"ד.

והנה עיין צקן אורה שכבר עמד על עיקר היסוד הנ"ל, דמסוגיין מצואר דלא הנדר נמצטל אלא האיסורין. וכתב עוד, דנראה דהכרחם של הראשונים דצנדי שהיא מגורשת דהיתר עומד במקומו, אינו מוכרח, דיתכן דנפקע היתר צנדי שנחגרה וחוחר כשחזר וקדשה, ד"ל דקיים עיקר חלות ההפטר על הנדר אלא שאין צנדי להחירה אלא עד כמה שהוא צנדי לבינה, ולכן כשחזר להיות צנדי לבינה חזר היתר למקומו. ופירש שם דכן הוא לפי האמת שיטת הרמב"ם, ע"ש.

ב. ביאור הקרן אורה בפלוגתת מיעקר עקר או מיגו גיזי

וע"ש צקן אורה שכתב דלכאורה גידון זה, אם נמצטל הנדר או דהוי היתר צנדי, תלוי בצנדי הגמ' צנדי (כא ע"ב) אי בעל מיעקר עקר או מיגו גיזי, דנראה דכל הא דמצעיא לן לומר דמיעקר עקר הוא משום דמספק"ל דלמא בעל מוצטל הנדר, וס"ל דלזה צריך לעוקרו מעיקרא, וסוגיא דידן בעל כרחך קאי כמ"ד בעל מיגו גיזי, ע"ש.

ומצאתי צנדי דכן מצואר להדיא צנדי מיהא"י [צנדי] מ"מ תרה"ד] עה"ת (נמדנר ל, ו), דנסתפק אם גם צנדי האב לא חל היתר אלא עד שיצאת מרשותו, ומשיצאת

א. ובתחילת דבריו כתב וז"ל, 'דבכל עניני חלותין ודינים שחלין ע"י איזו סיבה, הסיבה הקודמת פועלת על כל רגע ורגע, ולא דהדר הוא עתה כן מפני שברגע הקודם היה בלא דין וחלות זה, ולכן נמצא דסיבת ה'נדר של האשה' הוא פועל איסור ונדר על כל רגע ורגע, וכמו"כ ההפטר של השותף האחד הוא סיבה שפועל על כל רגע ורגע לעיכוב שלא יצא לפועל חלות הנדר וכו'. לפי"ז נמצא דהנדר הוא בעולם וגם ההפטר'. עכ"ל.

ב. וז"ל, 'ואין זה מוכרח, דעל כרחך הא דאמרה תורה שיפר דברים שבינו לבינה היינו דוקא כל זמן שהיא תחתיו, דהוי דברים שבינו לבינה, אבל לא שיבטל הנדר לגמרי, ואם כן הנדר חל עליה, אלא שנתנה לו התורה רשות כל זמן שהיא תחתיו. ואם כן שפיר מצינן למימר דבשעת גירושין חל הנדר עליה, ולכשחזר ותנשא לו חלה ההפטר הראשונה. ובאמת מדברי הרמב"ם ז"ל משמע כן'. עכ"ל.

אך ז"ע דכמו שאנו מחלקים שלא תועיל הפרתו לענין זה שאחרים הציאו לה משום שאינו נוגע להבעל, כמו"כ נאמר גם לענין הבעל עצמו שיש זמנים שאין הדבר נוגע לו כגון שהוא במדינת הים שיחול אז הנדר, וכן אם נדרה שלא להתקשט והבעל נסע למדינת הים שעתה אין הדבר נוגע לו, האם בטלה ההפרה וחל הנדר לאותו זמן.

הפרת אב

אם בטלה לאחר שבגרה או נישאת

בקרן אורה נסתפק באב שמפר דברים שבינו לבינה (עיין רמב"ם פ"ג ה"א ובסוף משנה שם) אם הפרתו מתבטלת כשבגרה או נישאת, והוכיח מנערה המאורסה דהפרת האב מהני לעולם, עיי"ש. ונראה דלא דמי לבעל דלאחר גירושין בטלה ההפרה וחל הנדר משום דתו לא מיקרי בעל, מה שאין כן אב לעולם לא בטל ממנו שם אב ושפיר מהני הפרה גם לזמנים שפקעה ממנו זכות הפרה, אבל מ"מ פשוט הדבר דבעל ההפרה בטילה אע"פ שעדיין זה בינו לבינה, כגון שהדירה את בעלה לא ליהנות ממנה, והרי גם לאחר גירושין יכולה היא לתמוך בו אם הוא עני והדבר נוגע לו מאד, ואפילו הכי אם כבר נשאת לאחר או שהוא כהן ושזב אינו יכול לקחתה לאשה, כיון שהיא גרושה הנדר קיים, והיינו מפני שנריך עכ"פ שהיא בעל, מה שאין כן אב לעולם לא בטל ממנו שם אב ולא צעין דוקא צנעוריה בית אביה.

שם, לא תרחץ ולא ליתסרן פירות עולם עלה. ומה שבע"כ צריכה לטבול לנדומה והיא משועבדת לו, י"ל דלא מקרי רחינה, וגם החפיפה כיון שאין כל גופה במים אפשר דלא קרוי רחינה, עיין בנדר זריזין.

הנדר אף לאחר שגירשה, דכיון שאם יחזור וישאנה יפקע הנדר ע"כ אינו חל כלל, דאי הוה אמרינן שההפרה בטילה עם הגירושין והנדר חל, לא הייתה ההפרה חוזרת לתקפה גם לאחר שנשאת לו.

ובקרן אורה תמה מנלן הא מילתא, כי הקצרא היא להיפך דכל זמן שאין הדבר נוגע לו נשאר הנדר ואח"כ ההפרה חלה, ואין זו הפרה חדשה רק שההפרה דמעיקרא חלה לאותו זמן שהדבר נוגע לו.

נראה דהנה מסתבר דאשה שאסרה על עצמה הנאת תשמיש בט' באב או ביום הכפורים, דלא חשיב דבר שבינו לבינה כיון דבלא"ה אסור¹, וא"כ ה"ה אם נדרה סתם והוא מיפר לה, נימא דבאותם הימים שבלא"ה אסורה לו ישאר הנדר, כיון שאין זה נוגע לו כי אם לענין זה שלא ילקה, ומסתבר דמשום כך לא חשיב בינו לבינה, ומוכח מזה דלא אמרינן שההפרה מתבטלת וחוזרת ומתקיימת, וא"כ ה"נ בגירושין לא אמרינן כן.

עוד כתב בקרן אורה שמדברי הרמב"ם (פ"ג ה"ג, עיי"ש בלחם משנה ובחמס סופר כאן) מוכח דס"ל דלאחר גירושין חל הנדר כיון שעתה אין זה בינו לבינה, אע"פ שהיא עדיין ראויה לו, ורק אחר שיחזור וישאנה שזב תחול ההפרה. והרמב"ם מפרש מה שאמרו בגמ' לעצמו מיפר לאחרים אינו מיפר, דהפרשתו חלה רק לגבי עצמו ולא לאחרים, כדמוכח מדבריו (שם ה"ז) שאם נדרה שלא תאכל חאנים של מדינה זו יפר משום דברים שבינו לבינה וכו', לפיכך אם מת או גירשה או שהציא לה איש אחר מפירות אותה מדינה הרי אלו אסורין עליה, שאינו מיפר לאחרים בדברים שבינו לבינה.

1. עיין לקמן פ' ע"א (סוף ד"ה אלא דאמרה) מש"כ עוד בזה.

כ. אב שהיפר 'דברים שבינו לבינה', נחלקו הפוסקים אם מועילה הפרתו רק לזמן שהבת ברשותו, ואילו לאחר שגדלה הבת ויצאה מרשותו, חוזר עליה הנדרגי, וכמו

ב'נדרים שבינו לבינה' מועילה לגבי הבעל עצמו לגמרי, גם לגבי הזמן שלאחר שתגרוש, ויש לעיין אם לדבריהם גם לאחר שנשאת לאחר מועילה הפרת הבעל. ואילו לגבי אחרים אינה מועילה אפילו בעודה תחת בעלה, ע"י בריטב"א, נמוק"י ושטמ"ק בשם הרנב"י [נדרים שם], והאריכו האחרונים בביאור שיטות אלו, ואכמ"ל. וגם ברמב"ם [שם פי"ב ה"ז] מבואר שהפרה בדברים שבינו לבינה מועילה דוקא לבעל, אך לאחרים אינה מועילה כלל אפילו בעודה תחת הבעל, וכמו שהוכיח מדבריו הקרן אורה [נדרים דף עט: ודף צ:], וכתב דהכי פירש הרמב"ם מה שאמרו בגמרא 'לאחרים אינו מיפר', דהיינו שאינו מיפר לאחרים אפילו בשעה שהיא נשואה לו.

והוסיף הקרן אורה שהרמב"ם לשיטתו דס"ל שמיד כשמגרשה חל הנדר, וכנ"ל, ולא פירש ד'לאחרים אינו מיפר' היינו כשנשאת לאחר, [וכמו שפירשו הר"ן והרא"ש שם, וכנ"ל הערה מו], אלא דהיינו שההפרה אינה מועילה לגבי האחרים כלל.

נב. מאירי [הנ"ל הערה נא] וקרן אורה [ריש פרק ואלו נדרים] לשיטת הרמב"ם [וכנ"ל הערה נא], דאף שמיד כשמגרשה חוזר הנדר וחל גם לגביו ואין הפרתו מועילה על זמן זה, אף שעדיין יכול הוא להחזירה, [וכנ"ל הערה נא], מכל מקום כשתחזור ותנשא לו שוב, מועילה ההפרה הראשונה אף לזמן חזרתו.

ולפ"ז הרמב"ם והמאירי תולקים בזה על התוס' והרא"ש [הנ"ל הערה מד] שכתבו שלא מסתבר לומר שיתחול הנדר מיד אחר שגירשה ואם יחזירה יפקע הנדר, משום שלא מצינו נדר שחל דפקע ממילא, [ומטעם זה כתבו התוס' והרא"ש שם שההפרה מועילה גם על אחר הגירושין, כל זמן שעדיין יכול להחזירה], וסוברים הרמב"ם והמאירי דאף שכשמגרשה חל הנדר, מכל מקום מועילה ההפרה לכשמתחזרה. [וכמו שכתב הקרן אורה וכנ"ל]. ויש לפרש דס"ל לרמב"ם ולמאירי שבאמת ההפרה מועילה לגמרי, אלא שבזמן שמגרשת אין זה 'בינו לבינה', אך לאחר שמתחזרה יש בכך 'בינו לבינה', הרי זה בכלל ההפרה שהועילה בעודה תחתיו.

נג. פרישה [סימן רלד ס"ק פד], שלשיטת רוב הראשונים שאין האב מיפר לבתו כל הנדרים אלא רק נדרי 'עֵינֵינוּ נִפְשׁ וְנִדְרִים שְׂבִינוּ לְבִינָה', [וכנ"ל פרק לו סעיף ב] ה"נ לא מועילה הפרתו אלא כל זמן שהיא ברשותו ולא לאחר שתצא מרשותו. [והיינו שגם בזה שוה דין האב כדין הבעל, ודו"ק]. ובדעת הרמב"ם שחולק וסובר שהפרת האב מהני בכל הנדרים, יתבאר א"ה בסמוך [הערה נה].

העולם, גם לדעת הרמב"ם אין ההפרה מועילה אלא עד הגירושין בלבד, וכשיטת המהרש"ל הנ"ל הערה נ], ודו"ק. [ואמנם הב"י [שם סעיף נה] סיים בזה שדברי הרמב"ם אינם מבוארים כל הצורך, ומשמע דלא הוה בריא ליה כל כך בדעת הרמב"ם אם ההפרה בסתם 'דברים שבינו לבינה' מועילה גם לאחר גירושין. [וכמו שדייק מדבריו הלחם משנה שהובא בסמוך]].

וגם הלחם משנה [שם בהמשך דבריו שם] כתב שאין מדברי הרמב"ם הכרח שחולק על הראשונים הנ"ל, ויתכן לדחוק שגם הרמב"ם מודה שמועילה הפרתו גם לאחר הגירושין כל זמן שלא נשאת לאחר. [ופירש דמה שכתב הרמב"ם שכשיגרשנה אסורה לכל אדם, לא קאי על המגרש עצמו, דכפיו באמת הועילה ההפרה גם לאחר הגירושין, אלא רק על שאר אדם שעד עתה היתה אסורה עליהם באיסור אשת איש], עיי"ש. [וסיים בזה הלחם משנה דמכל מקום הרמב"ם סתם הדברים יותר מדאי, ומשום כך כתב הב"י שדברי הרמב"ם אינם מבוארים כל הצורך]. וכן הסיק המעשה רוקח [שם] שלא הוצרך הרמב"ם לפרש בהדיא שההפרה מועילה גם לאחר הגירושין, שהוא דבר פשוט, שכיון שההפרה תלויה בדעת הבעל, ודאי דעתו להפר לה לגבי ידיה לעולם, עיי"ש. [ואמנם עדיין צ"ב מדברי הרמב"ם לענין שלא תאכל תאנים הנ"ל].

ודרך נוספת בדעת הרמב"ם עולה מדברי הדרכי משה [שם אות ז], שלדבריו י"ל שההפרה הועילה גם לאחר הגירושין, ומה שמבואר ברמב"ם שכשיגרשנה אסורה היא לו בתשמיש, אין זה משום איסור נדר, שבאמת הנדר עדיין לא חל עד שתינשא לאחר, אלא הטעם הוא משום שלאחר הגירושין אסורה היא לו בלא תופה וקידושין. [והיינו שלענין ההיתר לתזור ולישאנה אין נפק"מ בכך שההפרה מועילה גם לאחר הגירושין, משום שגם אם ההפרה אינה מועילה אלא עד הגירושין, אעפ"כ מותר לבעל להחזירה, וכנ"ל].

והחת"ס [נדרים שם עט:] פירש בדעת הרמב"ם דס"ל שיש חילוק בין סוגי הנדרים, שבאופן שע"י הנדר לא יוכל להחזירה, [וכמו שפירש רש"י כתובות נט. (ד"ה ותהא) שאי אפשר לה להיזהר ממלאכות קטנות], חלה הפרתו גם לגבי הזמן שלאחר הגירושין, משום שאם תהיה אסורה לתזור לו יש לו הפסד מזה עתה, כיון שע"י הנדר לא ירצה לגרשה מהר פן תיאסר עליו שלא יוכל להחזירה, ובודאי נוח לאדם להיות עם אשה שאפילו אם יכעוס עליה ויגרשנה עדיין יוכל להחזירה, לכך נחשב הדבר כ'בינו לבינה' גם עתה, אבל שאר נדרים שכשרוצה להחזירה מותר לו, אין הפרתו מועילה על אחר שתגרוש, שלא נחשב זה 'בינו לבינה', עיי"ש עוד. ושיטה נוספת מצינו בראשונים שהפרת הבעל

בהפרת הבעל ב'דברים שבינו לבינה'^ג. [ועיין בהערה נה]. או שיתכן שהפרת האב מועילה לעולם, גם לאחר שיוצאת^ט הבת מרשותו^ז.

פרק מ

לשון ההפרה והפרה ע"י רמיזה

לשון ההפרה

א. אב או בעל המפירים נדר אומרים 'מופר'^א או 'בטל'^ב, או לשון אחר שמשמעותו עקירת הנדר מעיקרו^ג, או בשפה אחרת^ד. [ועיין בהערה ה].

אברהם מן ההר [שם עט: ד"ה דע] משמע דלא הוה ברירא ליה אם הפרת האב בטלה כשנשאת לאחר. [עיי"ש בדבריו ודו"ק]. ובתדושי התת"ס [נדרים עט. ד"ה עוד נ"ל] כתב בפשיטות שהפרת האב מועילה גם לאחר שתצא מרשותו. [וכנ"ל פרק לז הערה ח].

והטעם שהפרת האב מועילה גם אח"כ, כתב התת"ס שם שזהו משום שבושתו ותרפתו של האב מכך שבתו נדרה קיימת לעד. [וכנ"ל פרק לז הערה ח והערה יא]. והגרש"ז אויערבאך זצ"ל [במנחת שלמה נדרים עט:] צידד שזהו משום שדוקא בבעל שלאחר הגירושין תו לא מיקרי 'בעל' בטלה הפרתו בגירושין, אך באב שלעולם לא בטל ממנו 'שם אב', שפיר מועילה הפרתו גם לזמן שפקעה ממנו זכות ההפרה. [וכנ"ל הערה מה]. ועוד יש לפרש שכיון שהטעם שהאב מיפר נדרי בתו זהו משום שהוא בעלים על נדרה, [וכנ"ל פרק לג הערה כה, ויתכן שזהו גם לחולקים על הרמב"ם וסוברים שאין מיפר אלא נדרים של 'עיניו נפש' רבינו לבינה', ודו"ק], ממילא י"ל שאין הפרתו פוקעת לאחר שיוצאת מרשותו, שאינו דומה לבעל שהפרתו היא רק משום שהוא בעלה, ולכן לא מועילה הפרתו אלא בעודו בעלה, ודו"ק.

נז. ואמנם יש להעיר דלכאורה נדון זה אם הפרת אב בדברים שבינו לבינה מועילה גם לאחר שיוצאת מרשותו, תלוי מטעם מה נחשבים נדרים לגבי האב 'בינו לבינה', [וכנ"ל פרק לז הערה ח], שלסוברים ש'בינו לבינה' זהו משום שכסף קידושיה שלו או מעשה ידיה שלו, י"ל שלאחר שיוצאת מרשותו תו לא הוי 'בינו לבינה', אך לסוברים ש'בינו לבינה' זהו משום שצריכה לשמשו, לכאורה הרי שייך זה גם לאחר שיוצאת מרשותו.

א. רמב"ם [פ"ג ה"ב] וטור ושו"ע [סימן רלד סעיף לז], והמקור מסוגיית הגמרא נדרים עז: לא יאמר אדם לאשתו בשבת 'מופר ליכי', 'בטיל ליכי', כדרך שאומר לה בחול וכו'. וכו' איתא בירושלמי ושם פ"י

ולשיטה זו שהפרת האב מועילה רק עד זמן שהבת ברשות האב, ואילו כשיוצאת הבת מרשותו [כגון שנשאת] בטלה הפרת האב ותזור הנדר וחל עליה, כתב הקרן אורה [נדרים עט:]: לדון איך הדין בנערה המאורסה שהאב והארוס מפירים בשותפות, דלכאורה גם בזה אית לן למימר שהפרת האב מועילה רק עד זמן נישואיה, וממילא לאחר זמן זה גם הפרת הבעל לא תועיל, דהא לא מצי מיפר לתודיה. [ואמנם הקרן אורה גופיה צידד שם שיתכן שבאמת הפרת האב אינה בטלה גם לאחר שנשאת הבת, וכדלהלן הערה נו].

נד. וכנ"ל סעיף ית.

נה. ואמנם מבואר מדברי הפרישה שלשיטת הרמב"ם שהאב מיפר כל נדרי בתו, [וכנ"ל פרק לז סעיף ג], ה"נ מועילה הפרת האב לעולם בכל הנדרים, ולכאורה זהו משום שכיון שהפרת האב זהו משום שהבת קנויה לו, [וכנ"ל פרק לג הערה כב ופרק לז הערה יא, עיי"ש השיטות בזה], ממילא מועילה הפרתו לגמרי, ואין הנדר תזור כשיוצאת מרשותו.

ואמנם לשיטות שפירשו שטעם הרמב"ם שהאב מיפר כל הנדרים זהו משום שלגבי האב נחשבים כל נדרי בתו 'בינו לבינה', [וכנ"ל פרק לז הערה יא], א"כ לכאורה יש לדון שכשתצא הבת מרשותו יתזור הנדר ויתול, שכיון שיצאה מרשותו כבר אין בנדר משום 'בינו לבינה', ודו"ק.

נו. קרן אורה [נדרים עט:]: ויבין דעת [להגרי"י מקוטנא זצ"ל בעל הישועות מלכו', בהגותיו על יו"ד סימן רלד בש"ך ס"ק א], עיי"ש שכתבו לדון אם באב המיפר לבתו 'דברים שבינו לבינה', תזור הנדר וחל עליה לאחר שגדלה ויצאה מרשותו או שנשאת, וכמו בבעל כשנשאת לאחרים, והניחו בצ"ע. [ויש לעיין אם ספיקם הוא גם לשיטת הרמב"ם שאב מיפר לבתו כל הנדרים, דלכאורה מסתבר שלשיטה זו ודאי מועילה הפרתו לעולם, לדברי הפרישה הנ"ל הערה נה. ודו"ק]. וגם בפירוש רבינו